

شماره گزارش: ۱۴۵۹۸۲۷



دوره یازدهم - سال سوم

تاریخ چاپ: ۱۴۰۱/۱۰/۱۱

## گزارش نهایی تحقیق و تفحص از عملکرد دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی

کمیسیون:

آموزش، تحقیقات و فناوری

در اجرای ماده (۲۱۲) آیین‌نامه داخلی مجلس شورای اسلامی

معاونت نظارت

اداره کل امور کارشناسی نظارت

بسمه تعالی

هیأت رئیسه محترم مجلس شورای اسلامی

سلام علیکم؛

پیرو مصوبه مورخ ۱۴۰۱/۰۶/۲۹ مجلس شورای اسلامی در خصوص ضرورت انجام تحقیق و تفحص از عملکرد دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی، پس از تعیین و ابلاغ احکام اعضای هیئت تحقیق و تفحص به شماره نامه ۴/۷۵۱۶۹ مورخ ۱۴۰۱/۰۸/۰۸، گزارش هیئت در مورخ ۱۴۰۱/۰۹/۳۰ به این کمیسیون واصل گردید. متعاقب امر جلسه مشترک اعضای کمیسیون، اعضای هیئت تحقیق و تفحص و مسئولین دستگاه ذی ربط در مورخ ۱۴۰۱/۱۰/۰۴ تشکیل و گزارش ذیل به تصویب کمیسیون رسید.

در اجرای ماده (۲۱۲) آیین نامه داخلی، گزارش مصوب جهت قرائت در صحن علنی مجلس شورای اسلامی تقدیم می گردد.

**علیرضا منادی سفیدان**

**رئیس کمیسیون آموزش، تحقیقات و فناوری**

## گزارش نهایی تحقیق و تفحص از دانشگاه تربیت دبیر فنی شهید رجایی

### بخش اول: مقدمه و بیان مسأله

دانشگاه تربیت دبیر فنی شهید رجایی در حال حاضر تنها دانشگاه در کشور است که مأموریت تربیت دانشجوی معلمان در حوزه فنی و حرفه‌ای (هنرآموز) را بر عهده دارد. دانشگاه هم اکنون در قالب ۹ دانشکده تخصصی (دانشکده مهندسی برق، دانشکده مهندسی کامپیوتر، دانشکده مهندسی عمران، دانشکده مهندسی مواد و فناوری‌های نوین، دانشکده مهندسی مکانیک، دانشکده مهندسی معماری و شهرسازی، دانشکده علوم انسانی، دانشکده علوم ورزشی و دانشکده علوم پایه) و قریب به ۴۲۰۰ دانشجو معلم متعهد خدمت (دوره ۴ ساله منتهی به کارشناسی)، بیش از ۴۰۰۰ مهارت‌آموز دوره یک‌ساله معرفی شده از طریق آزمون استخدامی ۱۴۰۱ و با بهره‌مندی از دانش حدود ۴۳۰ عضو هیأت علمی و مدرس تمام‌وقت و مدعو در حال فعالیت است.

این دانشگاه به جهت مأموریت منحصر به فرد آن یعنی تربیت دبیر فنی، یکی از دانشگاه‌های راهبردی و مأموریت‌گرای کشور محسوب می‌شود. اسناد بالادستی، قوانین و آیین‌نامه‌ها متناسب با این مأموریت وظایفی را بر عهده این نهاد گذاشته است که سیاست‌های کلی نظام، اساسنامه دانشگاه و قانون برنامه ششم توسعه برخی از این موارد هستند. شایان‌ذکر است دانشگاه تاکنون دو اساسنامه داشته است. اولین اساسنامه مصوب ۱۳۷۱ و دومین اساسنامه مصوب ۱۳۷۹ شورای گسترش وزارت علوم، تحقیقات و فناوری می‌باشد.

دانشگاه تربیت دبیر فنی شهید رجایی با مأموریت تربیت دبیران فنی، نقش راهبردی در آموزش و پرورش دارد. این سؤال که «دانشگاه شهید رجایی چه میزان منطبق بر اهداف و مأموریت‌های اصلی آن اقدام می‌کند؟» سؤالی اساسی است که پاسخ شفاف و دقیقی به آن داده نشده است.

کافی نبودن ظرفیت این دانشگاه در مقایسه با نیاز آموزش و پرورش به هنرآموز و عدم پیش‌بینی توسعه ظرفیت این دانشگاه برای توسعه آموزش‌های فنی و حرفه‌ای در دوره متوسطه دوم مبتنی بر تکالیف قانون برنامه ششم توسعه، مهم‌ترین چالش و مسئله این حوزه است. در سال ۱۴۰۰، مجموع تعداد دانشجویان دانشگاه ۶،۷۴۰ نفر بوده است که از این تعداد ۳،۰۲۰ نفر تربیت دبیر است و ۳،۷۲۰ نفر دانشجوی غیر دبیر بوده است. (کارشناسی ۴۶۰ نفر، کارشناسی ارشد ۱،۷۲۰ نفر، دوره دکتری ۳۰۰ و دوره‌های نوبت دوم، مجازی، آزاد و بین‌المللی ۱،۲۴۰ نفر). مطابق این آمار فقط معادل ۸/۴۴ درصد ظرفیت دانشگاه به تربیت دبیر اختصاص دارد. لذا با توجه به بحران کمبود منابع انسانی در بخش فنی و حرفه‌ای آموزش و پرورش، تحقیق و تفحص از عملکرد این دانشگاه در زمینه

پایبندی به مأموریت اصلی آن ارائه شد که پس از تصویب در کمیسیون و صحن مجلس، خلاصه‌ای از گزارش نهایی هیأت تحقیق و تفحص که توسط کمیسیون آموزش، تحقیقات و فناوری تدوین شده است، تقدیم می‌گردد. محورهای اصلی این تحقیق و تفحص عبارتند از:

۱- برنامه‌های کلان و عملکرد دانشگاه تربیت شهید رجایی که به چه میزان در جهت تربیت دبیر فنی مورد نیاز آموزش و پرورش و ارتقاء توانمندی منابع انسانی آموزش و پرورش در شاخه فنی و حرفه‌ای و کار دانش است.

۲- بررسی عملکرد هیأت اجرایی جذب دانشگاه در خصوص جذب اعضای هیأت علمی و تبدیل وضعیت از کارشناس به عضو هیأت علمی در ۵ سال اخیر

۳- بررسی عملکرد هیأت ممیزه دانشگاه در زمینه ارتقاء مرتبه اعضای هیأت علمی در ۵ سال اخیر

۴- بررسی نحوه کسب و هزینه کرد درآمدهای اختصاصی

۵- بررسی عملکرد دانشگاه در زمینه تحصیلات تکمیلی و به‌طور خاص دوره دکتری تخصصی با توجه به نیاز آموزش و پرورش

۶- بررسی گزارش‌های حسابرسی دانشگاه از سال ۱۳۹۵

۷- بررسی عملکرد دانشگاه در زمینه کسر هزینه‌های شبانه‌روزی مطابق تبصره ذیل قانون متعهدین خدمت در آموزش و پرورش

۸- بررسی نحوه اجرای برنامه‌های مهارت‌آموزی، کارآموزی و کارورزی دانشجو معلمان

۹- بررسی عملکرد دانشگاه در زمینه انطباق آموزش‌های مجازی و دوره‌های آموزشی کوتاه‌مدت (آموزش‌های الکترونیکی و آزاد) با مأموریت اصلی دانشگاه

۱۰- بررسی عملکرد دانشگاه در زمینه اجرای برنامه راهبردی دانشگاه و مصوبات هیأت امانت

۱۱- بررسی عملکرد دانشگاه در زمینه اجرای دوره آموزش مهارتی یک‌ساله

۱۲- بررسی عملکرد دانشگاه در زمینه برگزاری مصاحبه دانشجو معلمان و مهارت آموزان

۱۳- بررسی برنامه درسی در زمینه انطباق دروس تخصصی با نیازهای هنرآموزان و مهارت‌های موردنیاز هنرجویان و ارتباط دروس فنی و تخصصی با دروس مهارت‌های معلمی

## بخش دوم – فرآیند تحقیق و تفحص

به منظور دستیابی به پاسخی روشن برای سؤال اصلی تحقیق و تفحص، ابتدا آمار پذیرش دانشجوی این دانشگاه در سه دوره تحصیلی کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری از اسناد منتشر شده جمع آوری شد. در گام بعدی آمار گردآوری شده با میزان پذیرش دانشجو مقایسه شد.

رشد تعداد افرادی که از طریق آزمون استخدامی برای گذراندن دوره یکساله پذیرفته شده‌اند، طی سال تحصیلی ۹۵-۱۳۹۴ تا ۱۴۰۱-۱۴۰۰ از ۱۸۰۰ نفر به ۳۴۴۷ نفر افزایش یافته که تقریباً رشدی بیشتر از ۹۰ درصد داشته است. از آنجا که تأمین معلم از طریق ماده ۲۸ اساسنامه دانشگاه فرهنگیان، یک راهکار اضطراری و پرهزینه برای کشور و همچنین برای کسانی است که وارد حرفه معلمی می‌شوند، رشد این گروه نشانگر عملکرد بسیار ضعیف دانشگاه و آموزش و پرورش در تأمین و تربیت منابع انسانی موردنیاز است. در جذب از طریق آزمون استخدامی، افراد چهار سال را در یک دانشگاه تحصیل کرده و یکسال نیز در دانشگاه فرهنگیان یا شهید رجایی به طی دوره می‌پردازند و نهایتاً با مدرک کارشناسی به عنوان معلم استخدام می‌شوند. در صورتی که با برنامه‌ریزی می‌توان همین کار را در طی یک دوره چهارساله و با کیفیت بیشتری انجام داد. در روش دوره یکساله دولت برای تربیت یک معلم باید پنج سال هزینه و دانشگاه تأمین کند و فرد نیز باید پنج سال از عمرش را صرف کند تا بتواند با مدرک کارشناسی در آموزش و پرورش استخدام شود (لازم به ذکر است برای افراد با مدرک کارشناسی ارشد نیز مشابه همین وضعیت است، یعنی شش سال در دانشگاه‌های دیگر و یکسال نیز در دانشگاه شهید رجایی یا فرهنگیان).

بررسی‌ها نشان می‌دهد دانشگاه در اقدامی پوششی از سال ۱۳۹۵ به بعد کل ظرفیت پذیرش روزانه در مقطع دکتری را به فرهنگیان تخصیص داده و با ادعای تکمیل ظرفیت و توجیه برگزاری کلاس‌ها، پذیرش دانشجوی آزاد به صورت شبانه انجام شده است. این در صورتی است که مأموریت اصلی دانشگاه تربیت دبیر بوده و ارتقاء تحصیلی کارمندان وزارت آموزش و پرورش به عنوان مأموریت اصلی دانشگاه پیش‌بینی نشده است. حتی اگر فرض کنیم برگزاری تحصیلات تکمیلی جز مأموریت‌های دانشگاه قرار دارد، بدیهی است تا زمانی که آموزش و پرورش به شدت به دبیر فنی با مدرک کارشناسی نیاز دارد، پذیرش در دوره تحصیلات تکمیلی به هیچ عنوان نباید توسعه یابد و حتی باید کاهش نیز پیدا کند. هرچند که کاهش پذیرش تحصیلات تکمیلی ممکن است فرایند ارتقاء اعضاء هیأت علمی دانشگاه را دچار وقفه کند ولی بدیهی است که منافع و مصالح ملی و تأمین دبیران فنی مورد نیاز را

نمی‌توان فدای این مسئله کرد؛ بنابراین مسئولان دانشگاه می‌بایست برای ارتقاء علمی اعضای هیأت علمی خود سازوکاری متفاوت با سایر دانشگاه‌ها را به مراجع ذی‌صلاح پیشنهاد و برای اجرایی شدن آن پیگیری می‌کردند.

اگرچه مسئولین دانشگاه ادعا دارند با ظرفیت‌سازی و افزایش پذیرش، در ۶ سال گذشته، در راستای تأمین نیرو برای دوره دوم متوسطه با تمرکز بر نیازهای شاخه فنی و حرفه‌ای (هنرآموز و استادکار) به تربیت حدود ۲۰۰۰۰ نیروی متعهد و متخصص اهتمام جدی داشته‌اند لیکن بر اساس یافته‌های حسابرسی و اطلاعات ارائه‌شده توسط دانشگاه (به شرح اسناد پیوست)، در تأمین نیرو برای دوره دوم متوسطه و شاخه فنی و حرفه‌ای (هنرآموز و استادکار) با کمبود نیرو بالغ بر ۴۰,۰۰۰ نفر مواجه است.

در حال حاضر دانشگاه در ۱۴ رشته در دوره کارشناسی، ۴۷ رشته در مقطع کارشناسی ارشد و ۱۲ رشته در مقطع دکتری پذیرش دانشجو دارد و یک‌سوم ظرفیت دانشگاه به دانشجویان تحصیلات تکمیلی اختصاص دارد که انحراف از مأموریت ارزیابی شده و بی‌ارتباط به مأموریت اصلی مذکور در اساسنامه دانشگاه است. این در حالی است که وزارت آموزش و پرورش سالانه به حدود ۶۰۰۰ نفر دبیر فنی نیاز دارد تا بتواند طبق برنامه، نیازهای هنرستان‌های فنی و حرفه‌ای و هنرستان‌های کاردانش را برطرف کند و عقب‌ماندگی زیاد نسبت به حدنصاب مقرر در برنامه ششم توسعه برای آموزش فنی و حرفه‌ای را جبران کند. با وجود این، دانشگاه در هر سال به طور متوسط فقط حدود ۷۰۰ نفر دانشجو معلم می‌پذیرد و وفق بررسی‌ها برنامه‌ای هم برای راه‌اندازی رشته‌های دبیر فنی جدید و افزایش ظرفیت در راستای نیازهای آموزش و پرورش ارائه نداده است.

بنا به مراتب مورد اشاره، عملکرد دانشگاه در خصوص محور اول تحقیق و تفحص (برنامه‌های کلان و عملکرد دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی در جهت تربیت دبیر فنی موردنیاز آموزش و پرورش و ارتقاء توانمندی منابع انسانی آموزش و پرورش در شاخه فنی و حرفه‌ای و کاردانش) مطلوب ارزیابی نمی‌گردد، به نحوی که علی‌رغم پیش‌بینی‌های به عمل آمده و اقدامات انجام شده، عملکرد دانشگاه در ارتباط با هدف کلان در استقرار زیرنظام توسعه و تأمین نیروی انسانی آموزش و پرورش در حوزه فنی و حرفه‌ای، توانمندسازی نیروی انسانی به‌عنوان مرجع در حوزه‌های آموزش و پژوهش و مهارت در سطوح ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی معطوف به آموزش‌های فنی و حرفه‌ای طی سنوات ۱۳۹۵ الی ۱۴۰۰ با میانگین ۳۵ درصد پیشرفت ارزیابی گردید. در طول زمان و خصوصاً در زمان مدیریت رئیس سابق دانشگاه از سال ۱۳۹۷ الی ۱۴۰۱، مسیر دانشگاه به سمت دانشگاه‌های آکادمیک انحراف پیدا کرده به نحوی که هم اکنون در این دانشگاه ۲۰ رشته کارشناسی، ۴۱ رشته کارشناسی ارشد و ۱۱ رشته دکترا ارائه می‌شود، مضافاً آن که براساس وظیفه اصلی دانشگاه برنامه‌ریزی صورت نگرفته و با توجه به سه‌ساله شدن هنرستان‌ها و تغییر کتب درسی و ... که باید متناسب با آن سرفصل‌های آموزشی

رشته‌های تربیت دبیری به‌روزرسانی می‌شد، انجام نشده است و در نتیجه، اهداف دانشگاه مذکور در اساسنامه به صورت کامل محقق نشده است. بررسی نتایج عملکرد شاخص‌های سند راهبردی دانشگاه نیز مؤید همین امر است.

دانشگاه شهید رجایی علاوه بر تخطی از مأموریت اصلی خود در زمینه‌های دیگر نیز دچار نقض قانون شده است که به برخی از آنها اشاره می‌شود. بر اساس بررسی‌های صورت گرفته، دانشگاه در سنوات ۱۳۹۸ تا ۱۴۰۰ به طور دائم شش عنوان تخلف از احکام قانون بودجه داشته که برخی از آنها مانند افتتاح حساب در بانک سرمایه منبث از مصوبات هیأت امنا بوده است. شایان ذکر است تخلفاتی از جمله عدم انسداد حساب‌های غیرمجاز نزد سایر بانک‌ها و عدم انتقال آن‌ها نزد بانک مرکزی، عدم ارائه صورت‌های مالی در موعد مقرر قانون بودجه از جمله موارد قابل انتساب به مصوبات هیأت امنا دانشگاه است.

در همین راستا مصوبات با اهمیت که منجر به عدم توجه به قوانین بالادستی و مغایر با این قوانین به شرح آتی ارائه می‌گردد:

اصلاحات مستمر و مداوم آیین‌نامه‌های استخدامی اعضای هیأت علمی و غیر اعضای هیأت علمی که عمدتاً منجر به پرداخت‌های مازاد بر مقررات عمومی می‌گردد، نظیر تسری فوق‌العاده مدیریت به مشاوران دانشگاه، افزایش عائله‌مندی و حق اولاد اعضای هیأت علمی و غیر اعضای هیأت علمی، افزایش فوق‌العاده جذب هیأت علمی، افزایش کمک‌هزینه ایاب و ذهاب مدیران دانشگاه، افزایش ضریب مدرک تحصیلی اعضای غیر هیأت علمی و اصلاح برخی موارد آیین‌نامه استخدامی برای اعمال افزایش عمومی حقوق و مزایا. عدم ثبات مقررات و منافع مستتر برای برخی اعضای هیأت امنا از آسیب‌های جدی این‌گونه مصوبات است.

وضع مقررات خاص نظیر تعویق بازنشستگی برای افراد خاص، اعطای مرخصی بدون حقوق مازاد بر مقررات و اعطای مجوز خارج از شمول نمودن (۵٪) اعتبارات هزینه‌ای و اختصاصی و (۲٪) اعتبارات طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای به رئیس دانشگاه از دیگر تخلفات دانشگاه است. اخذ مجوز و مصوبه پس از انجام کار و یا منقضی شدن مهلت انجام امور صرفاً به‌عنوان ابزاری برای رفع تکلیف نظیر اصلاح بودجه تفصیلی در سال بعد، مصوبه اعطای مرخصی بدون حقوق، انتقال و مأموریت برای افرادی پس از اتمام مرخصی یا مأموریت، تعویق بازنشستگی اعضای هیأت علمی که خود عضو هیأت امنا می‌باشند پس از اتمام دوره، اختیار جابجایی اعتبار و غیره؛ از جمله مصوباتی هستند که صرفاً جهت پاسخگویی به دستگاه‌های ناظر تصویب شده است و در واقع شأنیت مصوبات در محتوی و شکل رعایت نمی‌گردد.

همچنین دانشگاه با ادعای برگزاری هرچه بهتر دوره مهارت آموزی، با ایجاد ۱۰ قطب کشوری (با توجه به تجمع استانی مهارت‌آموزان) در مرکز استان‌ها با استفاده از ظرفیت دانشکده‌های فنی و حرفه‌ای و هنرستان‌ها و با نظارت دانشگاه بر اجرای برنامه‌های مهارتی اقدام نموده است. عملکرد دانشگاه در این خصوص اگر چه نمی‌تواند جایگزین آموزش‌های تربیت دبیر موضوع اساسنامه دانشگاه گردد؛ لکن مسئولان دانشگاه با برداشت اشتباه از مجوز مذکور در ماده (۲) اساسنامه دانشگاه که به اجرای دوره‌های پودمانی مجوز داده است از این دوره‌ها به عنوان جایگزین مقاطع دانشگاهی سوءبرداشت نموده است در حالی که صرف نظر از عدم انطباق اجرای دوره‌ها با اهداف و مأموریت‌های دانشگاه در محدوده بررسی‌ها و صرف نظر از کیفیت دوره‌ها، اقدام دانشگاه در این خصوص منطبق با اهداف و مأموریت‌ها ارزیابی نمی‌گردد. در زمینه کیفیت این دوره‌ها و اساتید به‌کارگیری شده نیز ضعف و نواقص فراوانی وجود دارد. کاهش طول مدت دوره از یک‌سال به چند ماه از دیگر کاستی‌های برگزاری این دوره است که بخشی از آن خارج از حیطه وظایف و اختیارات دانشگاه بوده و به عملکرد وزارت آموزش و پرورش مرتبط است.

### **بخش سوم: جمع بندی و پیشنهاد**

از آنجا که مطابق قانون برنامه ششم توسعه و اسناد بالادستی وزارت آموزش و پرورش، آموزش‌های فنی و حرفه‌ای باید سهم ۵۰ درصدی از آموزش‌های دوره متوسطه دوم را داشته باشد، ضرورت دارد ساز و کار مناسب برای تربیت منابع انسانی متخصص مورد نیاز فراهم گردد. در این راستا پیشنهادهای زیر ارائه می‌گردد:

۱- اصلاح اساسنامه دانشگاه شهید رجایی در راستای تأمین منابع انسانی مورد نیاز و انجام تکالیف قانونی در این زمینه

۲- بازگشت برخی از دانشکده‌ها و آموزشکده‌های تربیت دبیر فنی به وزارت آموزش و پرورش

۳- الزام وزارت علوم، تحقیقات و فناوری به اصلاح ساز و کار و فرایندهای ارتقاء اعضای هیأت علمی دانشگاه‌های ذیل وزارت آموزش و پرورش (فرهنگیان و شهید رجایی) مبتنی بر مأموریت‌ها و اهداف آنها

۴- برخورد قانونی با تخلفات و نقض قوانین توسط مدیران دانشگاه شهید رجایی با ارجاع موضوع به قوه قضاییه.

والسلام علیکم و رحمہ اللہ و برکاتہ